

Działalność Arcybiskupa Antoniego Baraniaka w Archidiecezji Poznańskiej w latach 1956-1977

Streszczenie

Tematyka rozprawy dotyczy postaci arcybiskupa Antoniego Baraniaka. Celem pracy jest analiza działań administracyjnych w czasie jego rządów biskupich w Poznaniu. Arcybiskup starał się o przywrócenie i utrwalenie ładu wewnątrzkościelnego wynikającego z norm Kodeksu Prawa Kanonicznego, jak również z tradycji archidiecezji poznańskiej. Znalazło to wyraz w wielu dekretach, zarządzeniach i instrukcjach publikowanych w „Miesięczniku Kościelnym Archidiecezji Poznańskiej”, a zwłaszcza w zwołanym, przygotowanym i przeprowadzonym przez A. Baraniaka w 1968 r. Synodzie Archidiecezjalnym. Ważnym uzupełnieniem informacji o Jego działalności administracyjnej są też orędzia i listy pasterskie, adresowane do diecezjan i duchowieństwa poznańskiego. Pozwalają przybliżyć cele i założenia, jakie przy realizacji poszczególnych inicjatyw przyświecały Arcybiskupowi.

Praca ukazuje wielopłaszczyznową działalność abp. Baraniaka. Ma charakter studium historyczno-prawnego. Jest podzielona na cztery rozdziały.

W pierwszym rozdziale opisane zostały struktury archidiecezji w czasie poprzedzającym objęcie przez abp. Baraniaka metropolii oraz tło historyczne omawianego okresu. Rozdział ten zawiera analizę przedwojennego dorobku metropolii poznańskiej w dziele odbudowy jedności Kościoła Katolickiego po zakończeniu zaborów i rolę, jaką archidiecezja odgrywała w międzywojennym życiu religijnym w Polsce. Przystawiono wpływ okupacji niemieckiej na rozwój archidiecezji, a następnie początki rządów komunistycznych w Polsce, w czasie których posługę na urzędzie biskupa diecezjalnego sprawował A. Baraniak.

Rozdział drugi zawiera prawnohistoryczną analizę działań abp. Baraniaka na płaszczyźnie nauczycielskiej urzędu biskupiego. Badaniu poddano publiczne wystąpienia biskupa jako pasterza. Przedmiotem studiów były kazania i homilie usystematyzowane tematycznie oraz pod kątem odbiorców. W dalszej części omówiono zadanie nauczania, realizowane za pośrednictwem sieci szkolnej. Sprawowanie urzędu biskupa zbiegło się w czasie z usuwaniem religii ze szkół publicznych, wobec czego szczególną troską Arcybiskupa było stworzenie niezależnego od państwa systemu katechizacji. Ponadto w rozdziale tym przedstawione zostały starania dotyczące formacji i kształcenia w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu oraz powołanie Papieskiego Wydziału Teologicznego.

Rozdział trzeci poświęcony został problematyce dotyczącej regulacji prawnych w zakresie sprawowania sakramentów i sakramentaliów. Przeanalizowane zostały podjęte przez Arcybiskupa inicjatywy legislacyjne, ich znaczenie dla porządku prawnego Kościoła partykularnego, a także dorobek ustawodawczy synodu archidiecezjalnego z 1968 r.

Czwarty rozdział zawiera analizę aktywności zarządczej Arcybiskupa, wyrażającej się działalnością instytucji i agend metropolitalnych, wdrażaniem w nich niezbędnych reform oraz inicjowaniem nowych rozwiązań organizacyjnych. Scharakteryzowano w nim regulacje wprowadzone przez A. Baraniaka, które dotyczyły duchowieństwa, osób konsekrowanych i świeckich pracowników kościelnych. Osobno przedstawione zostały wysiłki Arcybiskupa na rzecz rozbudowy sieci parafialnej.

Antoni Baraniak był wybitnym biskupem poznańskim i wpływową postacią Kościoła powszechnego. Potwierdzeniem tej opinii jest wielkie zaufanie, jakim cieszył się w oczach prymasów Augusta Hlonda i Stefana Wyszyńskiego. Odegrał także istotną rolę w obradach Soboru Watykańskiego II. Wzbudzał również zainteresowanie ze strony komunistycznej bezpieki. Do końca życia poddawany był inwigilacji, a każdy jego krok i wystąpienie śledzono z dużą uwagą. Miarą jego skromności była wielka ofiara cierpienia fizycznego, poniesiona w latach 1953-1956. W archidiecezji cieszył się powszechną sympatią. Próżno jednak szukać wśród literatury zwartej biografii Antoniego Baraniaka. Dominują mniej lub bardziej ściśle biogramy opublikowane w leksykonach, artykułach, czasem o charakterze wspomnieniowym, pisane przez osoby znające biskupa. Dlatego zamierzeniem niniejszej pracy było również uzupełnienie luki w tym przedmiocie.